

125:14:384(6.)

Schmied
(B. 5)

Kongl. May:z
Nådige

S S A D D A

Och

Förordning /

Angående ett Kasp- och Spinnehuus in-
rättande i Stockholm. Daterad Stock-
holm den 21 Octob. 1698.

Cum Gratiâ & Privilegio S:æ R:æ Majest.

STOCKHOLM /

Tryckt uti Kongl. Booktr. hoos Sal. Bankifs Änkia.

Wij Carl Med Guds nåde

Sweriges/ Böhnes och Wändes Konung/
Storfurste till Finland/ Hertig uti Skåne/ Estland/
Lijfland/ Carelen/ Bremen/ Behrden/ Stettin- Pom-
mern/ Cassuben och Wänden/ Furste till Rügen /
Herre öfwer Ingermanland och Wismar; Så ock
Pfalzgrefwe wid Rhein i Benern/ till Gulich/ Cle-
ve och Bärgeu Hertig/ etc. Giöre witterligt/ at e-
huruwål icke allenast Wåre Förfäder Sweriges Ko-
nungar medelst åtskillige utgifne nyttige Förordnin-
gar/ utan och Wij sielfwe medelst den Stadga/ som
under detta dato af Dsi Nåder giord ock påbuden
är/ hafwe sökt uppå alt giörligit sätt at hamma ock
afskaffa det i Wårt Rijke / ock enkannerligen uti den-
ne Wår Residens Stad Stockholm inrijtade straff-
bare tiggerij/ i det många wanartige så Qwins-
som Manspersoner/ oansedt dhe till Lemmar friske
eller icke så lytte och Wanføre äro/ at dhe ju kunna
giöra

giöra något arbete / endast af lättia och sielfswäld
flå sig till Tiggerij / och under skeen af Fattigdom
skyla sitt Ofkynne / sampt allehanda Laster; Så be-
finne Wij dock / at Wij icke läre nåå Wårt föresat-
te ändemål / eller kunna en sådan deras Wanart ful-
leligen styra / så länge ej något särskilt Tuckt- eller
Arbets-Huus för dem blifwer inrättat / hwarutin-
nan dhe med någon nytta till sin föda kunna arbeta /
så och utstå det Straff / dhe med sin föröfwade O-
dygd förtiänt hafwa / warandes Tuckthuset här i
Stockholm desutan merendels upfyllt med allehan-
da illgiärnings-Fälck / som icke alltid så nöijackeli-
gen kunna försees med Arbete / at de jemte Straf-
fet kunna indraga sin dagelige förtärning; hwarföre
ock på det alltid något wist ock stadiggt Arbete haf-
was måtte / hwarmed sliike wanartige / friske och
föhre Tiggjare / deels måge spåfias / deels ock för-
tiena sitt Uppehälle / hafwe Wij i Råder godtsfunnit /
at låta här i Stockholm inrätta ett Raspehuus för
sådana Manspersoner / ock ett Spinnehuus för
Qwinspersonerne / på Sätt och Wijs som efter-
föllier:

I.

Skola uti Barn- och Tuckthuus-Byggningarne /
eller och i något annat Huus som Wij framdeles
dertill i Råder utseendes ock anordnandes warda /
tjänlige

tienlige Rum lagas til ett Raspehuus / hwarutin-
nan så wäl åfwanbemelte wanartige Tiggjare / som an-
dre ofseedige och olydige Barn och Tjänste-Pojkar /
dhe där på föregående åttarningar ingen bättring
willia låta påskijna / skola straffas med Arbete uti
Raspandet af allehanda Bruffillie Tråå / som till Fär-
ge-Stoffer brukas / börandes Arbetet af dem / som
öfwer samme Raspehuus inseende hafwa / för hwar
och en så proportioneras, som des brått förtiänar
samt hans ålder ock krafter tåla kunna.

II.

Så snart detta Raspehuus-Arbete kan komma i
sin Fullkåmlige gång / wele Wij i Råder förbiuda
införslen af alle sådane raspade Tråån / samt pålag-
gia Färgarena här i Landet / at ej betiena sig af nå-
gre andre raspade Tråån / än de som i detta Ra-
spehuus warda tilwårckade / hwarigenom Consum-
ptionen till Raspehusets bättre upkomst så mycket
mehra lärer befordras / som Färgerijen uti Wårt Rijke
nu dageligen tiltaga / och med ymbnigare Arbete
kunna försedde blifwa.

III.

Spinnehuuset skal sammaledes nu i förstonne
uti Barn- och Tucktehuus-Byggningarne inrättas /
til

till des Wij framdeles wid Wårcke: 3 tiltagande an-
dre Rum där till i Råder utseendes warda; Och
skola därutinnan allehanda wanartige / föhre och
starcke Qwinspersoner under en tianlig upsicht
tilhållas at gjöra dageligen sitt wise Arbete med
Lijns beredande / häcklande och spinnande / lämpat
efter hvars och ens ålder och krafter / samt begång-
ne förbrytelser; Och bör det som spinnes / fördelas
hwart efter sin finhet / samt af en deel allehanda
forter så wål färgad som ofärgad Tråå tilredas / till
hwilken ånda en Tråmohl eller Dubblerqwarn där-
sammastådes skal uppsättias / och en försaren Spin-
nare till Upsynsman wid Wårcket förordnas / hwar-
igenom man förmodeligen lærer till wåga bringa /
at ingen Tråå hädan efter ifrån fremmande Orter
behöfwes införas / hwilket och redan för detta dels
aldeles förbudit / dels och med högre Tull är belagt
wordet.

IV.

Utaf Spinnehuusets tilwårckning kan jämwäl
något Wåfwerij af Bomstjden / Parkum och slije
Sortementer inrättas och i gång hållas / så at Ar-
bets-Lönen af alt sådant / den de fremmande nu åt-
niuta / må förtienas här i Landet / och komma dhe
fattige till godo.

5. På

V.

På det uti Spinn- så wål som Kassehuset så
mycket mindre må tryta Arbete för alle dem / som
där inhäffade äre / bör Magistraten i Stockholm /
så och de som des utan öfwer dese Arbets- Huusen
upsicht hafwa / icke allenast låta darsammastådes
stampa Tegell- Miöl / samt hugga Sandsteen till
så stor quantitet som affättias kan / utan och för-
må både Garware- Ambetet / at låta på dese Ar-
bets- Huusen stampa den Barck / som dhe till sin
Handtering behöfwa / så och dhe andre Ambeten at
betiena sig af dese Huusen till hwariehanda hoos
dem förefallande groft Arbetes förrättande / hwil-
ket alt dese Ambeten för en billig ArbetesLöön skal
tillåtit wara.

VI.

Och aldenstund esomåfftast klagat warder / at
Gatorne / Tårg och Broar här i Staden och på
Mallmarne intet hållas reene / i synnerhet om Höst
och Wåhr / utan med åthskillig oreenlighet upshyllas /
hwartil orsaken är / at därwid eij gjörs öfwer alt
en god och behörig anstalt / utan när den ene Gran-
nen låter för sitt Huus gjöra Gatan reene / blifwer
sådant af den andra försummat och underlåtit; för-
denskull hafwe Wij i Råder godtsunnit / at detta
Kasse

Raspehuus-Fålket skal jämtwål därtill brukas / så at
dhetwå gånger i Beckan / eller åsttare / när det behöf-
wes / all orenlighet på Gatorne / Tärger och Broar
skola sammansopa och bortföra / hwarmedelst då
förmodeligen hända lärer / at all orsak til vidare
klagemål i detta fall blifwer betagen och Gatorne
altijd till Wär Residens Stads Heder / samt
hvars och ens Commoditet och beqwåmlighet
kunna hållas rena som sig bör / och bäst tjänar.

VII.

Men emedan alt detta / som nu omförmålt är /
en står at wårckställas och fullföllias / med mindre nå-
gre wise Medell upbringas / hwarmed sliike Wårck
kunna uprättas / ock sedan framgent underhållas;
Alltså hafwe Wi i Råder godtsunnit härmed at stad-
ga ock påbiuda / at hwar och ett Huus emot den
nyttan och commoditet, som det i föllie af näst före-
gående punct kommer at åtniuta / bör af Magistra-
ten här i Stockholm warda taxerat till en wis och
skialig Penning til Raspehusets Underhåll / som se-
dan skal proportionaliter fördelas emellan alla
dem / som beboo Huuset; men när ingen Hyreman
det beboor / skal Huusägaren sielf betala därföre ett
billigt contingent, eller och för så stor andeel i Huu-
set / som ledig står; Sammaledes skal af Stad-
sens

sens allmänne Medel här til contribuēras så myc-
ket / som uppå dhe allmänne Plaker / så ock Stadzens
publique Huus i proportion rätteligen löpa kan /
hwilke Penningar sampteligen qvartal-wijs til Ra-
spehuus-Cassan lefwereras skole / börandes Magi-
straten hafwa noga upseende / så at icke alle-
nast med Gatornes reenhållande intet försummas /
uthan ock / at hwar och ett Huus des skuldighet
med benåmbde contingents erläggande / riktigt må
fullgiöra.

VIII.

Widare och emedan jämbwål Sweriges Lag
giffwer anledning til / at Kiöp och Contracter skola
med en Gudz Penning stadfastas; Ty finne Wi
i Råder skialigit / at wid alle kiöps uprättande om
någon fast Ägendom här i Stockholm / bör af Con-
trahenterne effter hvars och ens råd och åmbne er-
läggas en Gudz Penning för de Fattiga / til detta
arbets Husets understöd / och skola Notarii publici
eller Måklarne / som wijs sliik handels slutande be-
tiena Contrahenterne, wara förplichtade samma
Gudz Penning at betinga / sampt ingifwa månadte-
ligen en förteckning hos Magistraten öfwer det de i
så måtto för de fattiga betingat hafwa.

B

IX. Så-

IX.

Såsom det ock ofta händer / at åthskillige is-
 från främmande Orter komma hit til Staden /
 hwilka med Skådespeel / Gyncklerijer / Lijndantsande
 och annat / som dhe för penningar see låta / försam-
 bla någre Medel / och dem sedan uthom Landes el-
 ler Stadzens nytta med sig uthföra; Jördensfull
 finne Wij i Nåder för skialigit / det böra alla sådane /
 enär dem at speela tillåtit warder / til dhe fattigas el-
 ler detta Arbezhufsets underhåll afgifwa / det dhe up-
 på twänne Dagar / en dag kort efter deras ankomst
 och en dag kort förr än de här ifrån reesa / med sitt
 Skådespeel förtiena kunna / om hwilken afgifts rich-
 tighet Magistraten bör draga behörig omwård-
 nat.

X.

Allidenstund och medelst detta Arbezhufsets in-
 rättande och uppehållande / alla dhe som bo och wi-
 stas här i Wår Residens Stad / af hwad Stånd
 och wårde de ock wara kunna / blifwa befrijade för
 det öfwerläpp af Tiggiarne i deras Huus och på ga-
 torne / hwar af dhe alt här til stor olägenheet och
 öfwerlast dageligen befunnit hafwa; Alltså ålig-
 ger

ger dem ock der emoot / hwæ och en efter des will-
får och förmögenhet/ enår de derom efter Magistra-
tens Förordning ansökte wara/ til detta Arbetshu-
sets underhållande någon frjwillig föråhring åhr-
ligen at sammanskiuta.

XI.

I lijka måtto emedan sådane pubique wårck/
enår dhe blifwa inrättade/ en stoor gratation der
af kiänna plåga/ at wid dem alltid många betiente
antagas och underhållas/ til hwilkas afluning en-
stoor deel af Medlen uthgår och consumera; För-
denskull/ och allidensfund Wij intet twijfle/ at ju så
wål här som å andre Orter mångalåra finnas/ de
der af en Christelig Kiärlek til de fattiga/ torde wilja
åtaga sig Inspectionen och omwårdnaden öfwer
detta Wårcket/ uthan någon särdeles Löön och We-
dergiällning; Alltså bör Magistraten här i Stock-
holm/ hwilkom besynnerligen åligger at hafwa in-
seende här öfwer/ sökia förutan de nödigaste betiän-
te/ som här wid wara böra/ förmå någre af Bor-
gerskapet at taga sig en särskilt omsorg för dese fat-
tiga/ sampt Kasp- och Arbetshuset/ dock så/ at in-
gen bindes alt stadigt at wara wid den Beställ-
ning/ uthan kan der medh efter tiden och lågenhe-
ten

ten alterneras och omvärlas. Här alle som we-
derbör/hafwe sig hørjemmeligen at esterrätta. Til
yttermehra wisso hafwe Wij detta med egen Hand
underskrifwit/ och med Wårt Kongl. Sigill bekräfta
låtitt. Stockholm den 21 Octob. 1698.

CAROLUS.

